

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ І ЗАСОБИ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТЬОГО ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

©2007

Асадчих О.В.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УСНОГО ЯПОНСЬКОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В Україні спостерігається тенденція до поширення викладання східних мов, зокрема японської, у вищих навчальних закладах. А це вимагає проведення методичних досліджень, спрямованих на створення науково обгрунтованих методик навчання з урахуванням специфіки мов, яким навчають.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Методика викладання іноземних мов нараховує значну кількість теоретичних досліджень, присвячених навчання студентів іншомовної мовленнєвої діяльності (П.Б.Гурвич, Н.В.Єлухіна, Ю.І.Пассов, В.Л.Скалкін та ін.). На теренах України дослідженнями у галузі методики навчання японської мови українських студентів займаються Т.О.Бондарчук та В.В.Голубець.

Формулювання цілей статті... З метою перевірки ефективності запропонованої методики нами було проведено експериментальне навчання, в якому взяли участь чотири групи студентів першого курсу кафедри китайської, корейської та японської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Виклад основного матеріалу дослідження... Загальна кількість учасників – 73 особи. Експериментальне навчання проходило у звичайних навчальних умовах, тобто експеримент мав природний характер, а за методикою проведення був змішаним [1].

Актуальність проведеного дослідження визначається факторами його комплексності та новизни.

Новизна дослідження полягає у експериментальній перевірці ефективності методики навчання студентів мовних спеціальностей усного японського монологічного мовлення на початковому етапі.

Метою дослідження є подати результати експериментального навчання за розробленою методикою.

Завданням дослідження було: порівняти ефективність навчання за різними методиками в експериментальній та контрольній групах. Варійована умова експерименту полягала в застосуванні розробленої системи вправ для навчання усного монологічного мовлення на тематичних практичних заняттях у період початкового етапу вивчення японської мови у вищих навчальних закладах в експериментальній групі та використанні традиційної методики навчання усного монологічного мовлення в контрольній групі.

Організація та проведення експерименту здійснювалось нами згідно з трьома етапами експериментального дослідження:

- 1) підготовкою експерименту
- 2) проведенням експерименту
- 3) обробкою одержаних результатів методами математичної статистики.

Робоча гіпотеза експерименту була визначена таким чином: цілеспрямоване та послідовне застосування розробленої системи вправ для навчання усного японського монологічного мовлення на тематичних практичних заняттях в рамках традиційного навчання сприяє формуванню та розвитку навичок та умінь усного японського монологічного мовлення на початковому етапі вивчення японської мови у вищих навчальних закладах.

У ході експерименту було необхідним визначити ефективність запропонованої системи вправ для навчання усного японського монологічного мовлення на тематичних практичних заняттях та доцільність використання розробленого навчального посібника для проведення тематичних практичних занять.

У ході підготовки до експериментального навчання ми розробили систему вправ до таких навчальних тем першого року навчання, як "Життя японських та українських студентів", "Моя майбутня професія" та "Подорожі".

Власне експеримент складався з таких етапів:

- 1) передекспериментального зрізу, метою якого було визначення початкового рівня сформованості навичок усного японського монологічного мовлення;
- 2) експериментального навчання за розробленою методикою;
- 3) контрольних зрізів, мета яких – визначення рівня коливаний набуття навичок під час проведення експерименту;
- 4) післяекспериментального зрізу, метою якого було визначення підсумкового рівня сформованості навичок усного японського монологічного мовлення після експериментального навчання.

Всього з 2004 по 2005 рік за експериментальною системою навчалися 73 студенти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, монологи-виступи яких ми будемо використовувати для аналізу.

У період з 1.04.04 по 30.04.04 – 33 студенти.

У період з 1.04.05 по 15.05.05 – 40 студентів.

Проте у період з 1.04.04 по 30.04.04 експериментальні заняття було проведено ще у двох вищих навчальних закладах, а саме: Київському національному лінгвістичному університеті та Київському муніципальному університеті імені Бориса Грінченка. На момент проведення експериментальних занять у студентів Київського національного лінгвістичного університету та Київського національного університету імені Тараса Шевченка рівень володіння японською мовою був однаковий – початковий, про що свідчить той факт, що, по-перше, студенти були 1-го року навчання та використовували однаковий підручник „Мінна но ніхонго”, а, по-друге, на момент проведення занять студенти обох вузів закінчили 19-й урок вищезазначеного підручника. Студенти ж Київського муніципального університету імені Бориса Грінченка були 2-го року навчання та використовували інший підручник, тому неможливо порівняти їхній рівень володіння японською мовою з рівнем володіння мовою студентів двох вищезазначених навчальних закладів. Через те ми не будемо долучати виступи-монологи студентів Київського муніципального університету імені Бориса Грінченка до статистичних матеріалів, оскільки за умови різного рівня володіння японською мовою отримані результати не будуть правдивими.

Слід врахувати також і той факт, що у Київському національному лінгвістичному університеті за умови браку часу експериментальні заняття проводились в обмеженій кількості та у скороченій формі. Тому ми також вирішили не враховувати дані, отримані при проведенні експериментальних занять у Київському національному лінгвістичному університеті при визначенні підсумкового рівня сформованості навичок усного японського монологічного мовлення після експериментального навчання.

Тепер перейдемо до детального огляду експериментальних занять, проведених у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, матеріали яких ми використовували при визначенні підсумкового рівня сформованості навичок усного японського монологічного мовлення після експериментального навчання за розробленою методикою. Огляд проведення експериментальних занять подамо у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Огляд проведення експериментальних занять

Час проведення експериментальних занять	1) з 1.04.04 по 30.04.04 (4 тижні) 2) з 1.04.05 по 15.05.05 (6 тижнів)
Кількість проведених годин та кількість студентів, які брали участь в експерименті	3) Київський національний університет імені Тараса Шевченка: 10 занять (90 хвилин); кількість студентів: 1-й курс – 73 студенти
Вік студентів	17-25 років
Рівень володіння японською мовою	Початковий
Використаний навчальний матеріал	Розроблена система вправ та експериментальний навчальний посібник за тематичною програмою

Як експериментальні групи (ЕГ) – 15 студентів у період з 1.04.04 по 30.04.04 та 20 студентів у період з 1.04.05 по 15.05.05, так і контрольні групи (КГ) – 20 студентів у період з 1.04.04 по 30.04.04 та 20 студентів у період з 1.04.05 по 15.05.05 виконували однакову кількість вправ, що базувались на абсолютно ідентичному матеріалі – 8 вправ на тему “Життя японських та українських студентів”, 8 вправ на тему “Моя майбутня професія” та 9 вправ на тему “Подорожі”.

Вправи розподілялися на 3 групи:

Перша група – вправи на з’єднання речень у понадфразову єдність;

Друга група – вправи на створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня;

Третя група – вправи на створення власного монологічного висловлювання текстового рівня.

Вправи першої групи виконувались у режимі “викладач-студент”, “фонограма-студент”, “студент-аудиторія”.

Вправи другої групи виконувались у режимі “студент-аудиторія”, “студент-група студентів”, “студент-студент”.

Вправи третьої групи виконувались у вигляді монологічного висловлювання на задану тему. Слід зазначити, що всі вправи і завдання до них були одномовними та подавались лише японською мовою.

Для проведення передекспериментального, контрольних та післяекспериментального зрізів ми розробили структурно-логічні схеми, які мали за мету перевірку сформованості навичок усного японського монологічного мовлення.

Тепер перейдімо до результатів аналізу. Розподілимо виступи-монологи на 3 групи:

- 1) до першої групи ми відносимо виступи-монологи, у яких було досягнуто мети уроку: зв'язно висловлюватися на задану тему;
- 2) до другої групи відносимо локальні виступи-монологи, наприклад: коли власна думка виражається за допомогою 1-2 слів (muzukashikute, sugoi), й тотальні виступи-монологи, коли власна думка розгортається на рівні речення або навіть понадфразової єдності;
- 3) до третьої групи відносимо виступи-монологи, які хоча й належать до тотальних, однак мають певні граматичні та лексичні некоректності.

Наведемо статистичні матеріали про кількість студентів ЕГ та КГ, виступи яких ми віднесли до локальних або тотальних після проведення передекспериментального контрольного та післяекспериментального зрізу. Статистичні матеріали подамо у вигляді табл. 2, 3, 4, 5.

Таблиця 2

Статистичні матеріали передекспериментального зрізу

	ЕГ	КГ	Період навчання
Локальні виступи-монологи	12 студентів	13 студентів	1.04.04 по 30.04.04
	15 студентів	12 студентів	1.04.05 по 15.05.05
Тотальні виступи-монологи	3 студенти	5 студентів	1.04.04 по 30.04.04
	5 студентів	8 студентів	1.04.05 по 15.05.05

Таблиця 3

Статистичні матеріали контрольних зрізів. Період навчання з 1.04.04 по 30.04.04

Номер зрізу	ЕГ				КГ			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Локальні виступи-монологи	11	9	6	3	13	12	11	11
Тотальні виступи-монологи	4	6	9	12	5	6	7	7

Таблиця 4

Статистичні матеріали контрольних зрізів. Період навчання з 1.04.05 по 15.05.05

Номер зрізу	ЕГ						КГ					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Локальні виступи-монологи	13	11	10	9	8	7	11	10	8	7	6	6
Тотальні виступи-монологи	7	9	10	11	12	13	9	10	12	13	14	14

Таблиця 5

Статистичні матеріали післяекспериментального зрізу

	ЕГ	КГ	Період навчання
Локальні виступи-монологи	2 студенти	11 студентів	1.04.04 по 30.04.04
	5 студентів	6 студентів	1.04.05 по 15.05.05
Тотальні виступи-монологи	13 студентів	7 студентів	1.04.04 по 30.04.04
	15 студентів	14 студентів	1.04.05 по 15.05.05

Пояснимо критерії розподілу з точки зору набраних балів. Максимальний результат становив 100 балів. Критеріями оцінки виступали: 1) змістовність (розкриття теми), 2) комунікативна достатність (досягнення комунікативного наміру), 3) послідовність (використання засобів зв'язку), 4) нормативність (лексична та граматична правильність).

Максимальна можлива кількість набраних балів (100 балів) приймалась за 100 відсотків, і відповідно до цього визначався рівень сформованості навичок усного монологічного мовлення студентів експериментальної і контрольної груп та середні показники по групах.

Пояснимо критерії оцінювання студентів та дещо деталізуємо систему оцінювання навичок.

При оцінюванні студентів нами було використано 4 критерії оцінки:

1. змістовність (розкриття теми).
2. комунікативна достатність (досягнення комунікативного наміру).
3. послідовність (використання засобів зв'язку).
4. нормативність (лексична та граматична правильність).

Позначимо кожен з критеріїв K_i , де i - номер критерію від 1 до 4.

Введемо так званий «коефіцієнт складності» κ_i , за допомогою якого ми зможемо вказати важливість вибраних нами критеріїв. При задаванні значень коефіцієнтів складності врахуємо обмеження, зокрема, $\sum_{i=1}^4 \kappa_i = 1$. Тоді максимальну кількість балів студента можна описати такою формулою :

$$\sum_{i=1}^4 K_i * \kappa_i = S_k, \quad (1)$$

тобто

$$K_1 * \kappa_1 + K_2 * \kappa_2 + K_3 * \kappa_3 + K_4 * \kappa_4 = S_k, \text{ де } k = 1..n, n - \text{кількість студентів групи.}$$

Врахувавши похибку вимірювання системи, отримаємо:

$$\sum_{i=1}^4 (K_i * \kappa_i \pm \Delta k_i) = \sum_{i=1}^4 (K_i * \kappa_i) \pm \sum_{i=1}^4 \Delta k_i = S_k \pm \Delta k; \quad (2)$$

$$K_1 * \kappa_1 + \Delta k_1 + K_2 * \kappa_2 + \Delta k_2 + K_3 * \kappa_3 + \Delta k_3 + K_4 * \kappa_4 + \Delta k_4 = S_k \pm \Delta k, \text{ де } \Delta k - \text{сумарна похибка оцінювання.}$$

Використовуючи попередні розрахунки, ми можемо визначити середнє значення $\bar{S}^l$, яке показуватиме рівень середньостатистичної оцінки групи.

$$\bar{S}^l = \frac{\sum_{k=1}^n S_k \pm \Delta k}{n}, \quad (3)$$

де l -номер періоду експерименту.

Врахувавши, що експеримент проводився двічі, можна обчислити середнє значення рівня знань та прогнозоване значення похибки системи оцінювання:

$$\bar{S} = \frac{\sum_{k=1}^{n^1} S_k^1 \pm \Delta k^1}{n^1} + \frac{\sum_{k=1}^{n^2} S_k^2 \pm \Delta k^2}{n^2} = \frac{\bar{S}^1 \pm \Delta k_1 + \bar{S}^2 \pm \Delta k_2}{2} = \frac{\bar{S}^1 + \bar{S}^2}{2} \pm \frac{|\Delta k_1 + \Delta k_2|}{2} = \frac{\bar{S}^1 + \bar{S}^2}{2} + \bar{\Delta k}, \quad (4)$$

де $0 \leq \bar{\Delta k} \leq \Delta k_1 + \Delta k_2$.

Позначимо $\bar{S}^l_{ДЕ}$ - середнє значення рівня знань до проведення експерименту, а $\bar{S}^l_{ПЕ}$ - середнє значення післяекспериментального зрізу. Тоді $\Delta \bar{S} = |\bar{S}^l_{ДЕ} - \bar{S}^l_{ПЕ}|$ буде показувати відносний приріст знань вибранної групи у певному експерименті. Приріст $\Delta S = |\Delta \bar{S}^{ЕР} - \Delta \bar{S}^{КТ}|$ показує рівень ефективності запропонованої методики порівняно з традиційним підходом.

Використовуючи наведені вище теоретичні дані підрахуємо результати.

В проведених експериментах були використані такі значення: $\kappa_1=0,4$; $\kappa_2=0,3$; $\kappa_3=0,2$; $\kappa_4=0,1$;

$$\sum_{i=1}^4 \kappa_i = 0,4 + 0,3 + 0,2 + 0,1 = 1.$$

Як бачимо, обмеження на коефіцієнт складності збережені. Кожен критерій оцінюється в 100 балів, з урахуванням коефіцієнта складності критерію кожен студент після оцінювання максимально міг набрати 100 балів, тобто $S_k = 100$ для всіх k від 1 до n . Мінімальне значення оцінки для кожного з студентів становило один бал, тому $\Delta k_i = 0,5$ для всіх i від 1 до 4. Тобто

$$S_k = \sum_{i=1}^4 (K_i * \kappa_i \pm \Delta k_i) = K_1 * 0,4 + 0,5 + K_2 * 0,3 + 0,5 + K_3 * 0,2 + 0,5 + K_4 * 0,1 + 0,5 = \hat{S}_k \pm 2 \quad \text{звідки похибка}$$

системи обчислення не перевищує 2 балів.

Розглянемо перший період проведення експерименту з 1.04.04 по 30.04.04

Визначимо середній рівень знань у групах $\bar{S}_{№}^1$ - середнє значення рівня знань групи для вказаного номера зрізу, обчислене за формулою (3). При обчисленні даного коефіцієнта використовували значення з таблиці № 6, в якій вказано кількість студентів, що потрапили за результатами зрізу до вказаного проміжку балів. Не обмежуючи загальності, за значення оцінки кожного студента приймалось максимальне значення вказаних у таблиці проміжків, наприклад, $S_{ДЕ}^1 = \frac{2 * 40 + 10 * 70 + 2 * 90 + 1 * 100}{15} = 70,7$.

Результати оформимо у вигляді табл. 6.

Таблиця 6

Середній рівень знань у групах у період з 1.04.04 по 30.04.04													
№	ЕГ (15 студентів)						КГ (18 студентів)						
	ДЕ	1	2	3	4	ПЕ	ДЕ	1	2	3	4	ПЕ	
S_k^1 від 0 до 40	2	1	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	
S_k^1 Від 41 до 70	10	10	9	8	3	2	11	11	11	11	11	11	
S_k^1 від 71 до 90	2	2	3	4	9	10	5	4	5	6	6	6	
S_k^1 від 91 до 100	1	2	3	3	3	3	0	1	1	1	1	1	
$\bar{S}_{№}^1$	70,7	7,5	80	81,3	88	89,3	72,2	72,7	75,5	78,3	78,3	78,3	

Для кращого аналізу отримані дані представимо графічно, у вигляді рисунку залежності рівня знань студентів від дати проведення зрізу (номеру зрізу).

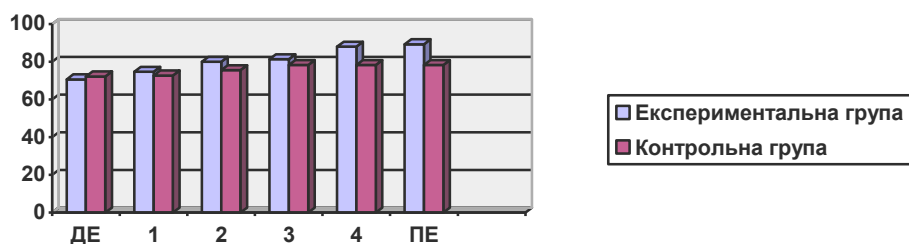

Рис. 1 Залежність рівня знань студентів від дати проведення зрізу

Відносний рівень приросту знань $\Delta \bar{S}^1 = |S_{ДЕ}^1 - S_{ПЕ}^1|$ в експериментальній групі становив $\Delta S^{EG} = 89,3 - 70,7 = 18,6$, а у контрольній $\Delta S^{KG} = 78,3 - 72,2 = 6,1$.

Як бачимо з графіка та аналізу відносного приросту, запропонована методика навчання дала кращі результати порівняно з традиційною, ефективність становила $\Delta S = |\Delta \bar{S}^{EG} - \Delta \bar{S}^{KG}| = 18,6 - 6,1 = 12,5$

Аналогічно для періоду з 1.04.05 по 15.05.05 отримаємо:

Таблиця 7

Середній рівень знань у групах у період з 1.04.05 по 15.05.05																
№	ЕГ (20 студентів)								КГ (20 студентів)							
	ДЕ	1	2	3	4	5	6	ПЕ	ДЕ	1	2	3	4	5	6	ПЕ
S_k від 0 до 40	4	3	2	1	0	0	0	0	4	4	3	2	2	1	1	1
S_k від 41 до 70	11	10	9	9	8	6	4	6	10	9	9	10	11	7	7	7
S_k від 71 до 90	5	5	6	5	7	7	8	6	6	7	7	7	5	10	10	10
S_k від 91 до 100	0	2	3	5	5	7	8	8	0	0	1	1	2	2	2	2
$\bar{S}_{№}$	69	74	77,5	81	84,5	87,5	92	88	70	76	78	77,5	75	81	81	1

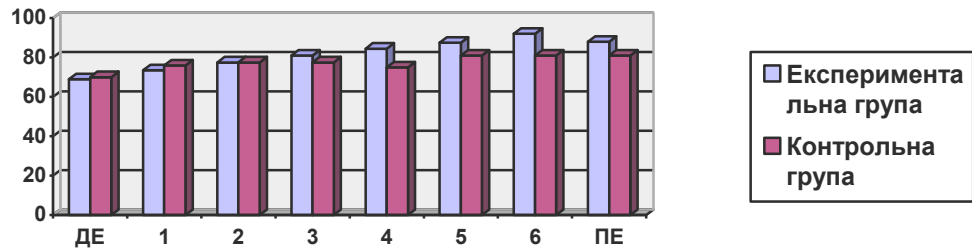

Рис. 2 Зміна значення рівня знань залежно від зрізу

Відносний рівень приросту знань $\Delta \bar{S}^1 = |S_{ДЕ}^1 - S_{ПЕ}^1|$ в експериментальній групі становив $\Delta S^{ЕГ} = 88 - 69 = 19$, а у контрольній $\Delta S^{КГ} = 81 - 70 = 11$.

Ефективність становила $\Delta S = |\Delta \bar{S}^{ЕГ} - \Delta \bar{S}^{КГ}| = 19 - 11 = 8$

Аналізуючи результати проведених експериментів, ми можемо припустити, що запропонована методика навчання дає стабільні результати по підвищенню рівня знань студентів. Врахувавши, що максимальна кількість балів – 100, отримаємо, що в проведених експериментах рівень знань студентів в експериментальній групі зріс на 12,5 та 8 відсотків відносно контрольної групи, а похибка обчислення за запропонованою системою оцінювання не перевищувала 2 одиниць виміру тобто 2 відсотки. Результати ефективності оформимо у вигляді табл. 8.

Таблиця 8

Результати ефективності розробленої методики

Період		$\bar{S}_{ДЕ}$	$\bar{S}_{ПЕ}$	ΔS
1	ЕГ	70,7	89,3	18,6
1	КГ	72,2	78,3	6,1
2	ЕГ	69	88	19
2	КГ	70	81	11

Як бачимо з вищенаведеної табл. 8 після проведення післяекспериментального зрізу виступи 31 студента з ЕГ увійшли до групи тотальних виступів. На протигагу цьому, виступи 28 студентів КГ увійшли до групи локальних виступів.

Висновки. Розроблено та експериментально перевірено лише уроки за трьома темами з 10 запропонованих. Тому **перспективною** дослідження є розробка ще 7 уроків та посібників для проведення цих уроків.

Література

1. Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. – Владимир: Владимирск. гос. пед. ин-т, 1980. – 104 с.

Анотація

Стаття присвячена дослідженню ефективності методики навчання студентів мовних спеціальностей усного японського монологічного мовлення на початковому етапі.

Аннотация

Статья посвящена исследованию эффективности методики обучения студентов языковых специальностей усной японской монологической речи на начальном этапе обучения.

©2007

Бабко Т.М.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ДОПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СЕРЕДНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процес модернізації освітньої галузі в Україні триває й запровадження профільного навчання в старшій ланці середньої загальноосвітньої школи є одним з основних її етапів. Не дивлячись на те, що основні напрямки розвитку профільного навчання визначені в базових державних документах (Постанова Кабінету Міністрів України "Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання" (2000 р.), Концепція профільного навчання в старшій школі (2003 р.)